Fra Det Kgl. Biblioteks tekstportal (tekster.kb.dk)

Forfatter: Drachmann, Holger

Titel: Forskrevet

Citation: Drachmann, Holger: ”Forskrevet”, i Drachmann, Holger: *Forskrevet*, udg. af Lars Peter Rømhild , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 2000, s. 545. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-drachmann14val-shoot-idm140708759590608.pdf (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Forskrevet

IV

Under Tavshed og tilfældige Bemærkninger fortsatte de Vejen forbi det store Dagmar-Komplex, ad Vesterbros Passage, forbi National, Tivolis lukkede Portal og aabne Pavillon, ud ad Vesterbrogade - det københavnske St. Pauli, der har saa meget for Lediggængere at byde paa. Maanen stod skyfri i den kølige Afteneller Natteluft, over Kupler og Tage, over Frihedsstøtten og den lange Husrække. Maanen skinnede, Lygterne skinnede, Sporvogne eller Omnibuser vendte de klare grønne eller røde Øjne ud; Byen syntes her omkring sit nye Centrum at trække Vejret lettere, mindre tynget af Autoritet, Alvor - »Tradition« - end paa Konferensraadens Kongens Nytorv. Denne By vilde dog leve - lidt let, lidt sorgløst, lade staa til - saa længe Tid forundtes og Midlerne med. Det forekom Gerhard iaften, at Folk spaserede med mere elastiske Skridt - og slentrede med mere *abandon* end vanligt. Adspredelsens mange Hænder raktes jovialt ud efter dem; Forlystelsens forskellige Døre aabnedes indbydende for dem - og ind strømmede de Flere, og ud traadte de Enkelte fra Variétéer og Restauranter - meddelsomme, nysgerrige, forventningsfulde - med et bon-mot, en Vits paa Læberne, og med Øjnene smilende op til den gode gamle Maane fra det gode gamle Københavns Tid, da alle de uendelige »Spørgsmaal« hverken var brændende 546 eller kunstigt skulde slukkes - da der var virkelig Skuespilkunst i den gode gamle Stad og et virkeligt Theaterpublikum - og endda Lyst og Tid og Penge til at tage Forstadsnydelserne med.

Og Gerhard spurgte Edith, om hun var træt og om hun vilde køre; men hun foretrak at gaa. Saa tog han Traaden op dér hvor hun havde sluppet. Oprømt bemærkede han, at denne Aften i Grunden havde klaret ham mange Bugter. Hvad var »overflødigt« - og hvad var ikke? Umuligt var det at komme alle de Lidende, Livets Stifbørn til Hjælp - men det var tillige en Sag for sig; ikke blot en privat men ogsaa en offentlig og en meget indviklet administrativ.

Sandhed og Ærlighed i Kunstbestræbelse - ja det burde være en stor Bys Sag; og godt var det, naar det i Mangel deraf blev en privat. For Gerhards Vedkommende, saa havde han sine Tvivl om, hvorvidt *denne* Periode formaaede at udvikle en egen, gedigen Kunst.... Men en stor Bys Adspredelsestrang, den var altid tilstede; den kunde ledes, udvikles, forædles. Og nu viste han Edith, hvorledes det banale Gøgl - der tiltrak Mængden og dog ikke tilfredsstillede den - hvorledes dette Gøgl havde sine gode, naive, harmløse Sider, som foreløbigt laa sænket under et bestemt Niveau; men med god Vilje, et godt Greb, noget Talent, fremfor alt Hjærtet paa det rette Sted og Kærlighed til et sundt og frit Folkeliv, kunde man løfte Niveauet - og derved den store Mængde, der *dog* ikke tilbragte deres hele Tid med at skaffe Brødet til sig selv og tænke paa Brødet for de andre.

Ser De, Edith! sagde han, medens de spaserede gennem Frederiksbergallee og drejede om ad Sidevejen til Gartnerboligen.... vort Hovedstadspublikum, og særligt vore Mænd, yngre som ældre, de har i Grunden taget Afstand fra Theatret - som ikke har Talent nok at byde paa og raade over. Saa søger Publikum Variétéerne - fylder dem men tilfredsstilles ikke derved. Smagen er for kræsen - om den end kan være sløj nok. Man vil noget andet. Hvor er det andet?..... Det ligger imellem det sygnende Theater og det altfor platte eller dumme Revue-Gøgl. Dér ind imellem skal man med sin Idé.... ikke tre Timer ved en kedelig Forestilling af embedsmandslønnede Dilettanter - og ikke tre Timer imellem korte Skørter, der ikke kan synge, og Akrobater, 547 der kun kan staa paa Hovedet. Man skal have Lov til at drikke sit Øl ved en Forstadsforestilling, som Damer *kan* se paa og hvorved Mændene bliver forfrisket, underholdt, i alvorlige Tider maaske revet med, begejstret....

Tivoli-Carstensen var for sin Tid et Geni, som virkelig kom en Folke-Trang imøde; nu har Tivoli sine Stjærner hos Baedeker - men er blevet fint, kedsommeligt, trykket ind imellem Hospitaler og Brandmure; - det slider paa den gamle Berømmelse, men som en bedaget Kokette overkultiveret og anæmisk. Nej - det lille, joviale Forstadstheater, Folkelivs-Knejpen under Anstændighedens Tugt og Talentets Taktstok! Aa, hvis Ulf var at formaa dertil - hvis hans Sind ikke var blevet sygt samtidig med at hans Legeme tæredes.... Ulf var Manden og jeg kunde bistaa ham! sagde Gerhard frejdig og ivrig. - - -

De var naaet til Gartnerboligen. Edith betragtede smilende Gerhard, nikkede fornøjet til hans Ivrighed.... syntes et Øjeblik tvivlraadig, men det faldt sig saa naturligt, at han ledsagede hende op ad Trapperne, stadigt talende - indtil han stod i hendes Stue, den han ærbødigt betragtede, medens han lagde Hatten fra sig og spurgte: Maa jeg sidde lidt ned - for nu er jeg virkelig træt.... og hvor jeg har snakket løs - jeg kender mig jo næppe igen!

Hun lagde Overtøjet af, satte sig og saa' paa ham. Maanen skinnede ind ad Vinduet, ligesom hin Nat. Men hvor var den Mand dér dog forandret! Han følte hendes Blik, smilede og nikkede venlig, medens hun forskende iagttog ham. Saa rejste hun sig utvungen, glad: Jeg er tørstig! sagde hun. Vil De have et Glas Vand - Øl - Vin? - nej jeg har vist ikke Vin, ligesaalidt som jeg kan byde Dem noget at spise....! Aa jeg trænger ikke til noget! lo han - jeg har faaet tilstrækkelig aandelig Føde iaften - men et Glas Vand eller Øl!.... Hun hentede det og satte paa Bordet. De klinkede smilende. Men er det nu virkelig Dem? spurgte hun, frembøjet, med

Hænderne over sit Knæ, de klare, lyse Øjne fæstede paa ham. Og er det Deres virkelige Humør - Deres oprigtige, gedigne, alvorlige Munterhed?... spurgte hun.... De, som dog for et Par Timer siden maa have været i en formelig Kattepine; - var det dog ikke en trist, egenlig en »nederdrægtig« Historie, 548 som Ulf vilde have sagt? - Og hun lo; han med: Skal jeg synge som Don Ottavio? spurgte han:

Jeg sværger,
jeg sværger ved min Ære!....

Tys, tys! sagde hun. Tænk, jeg syntes, at jeg saa' Ulf i Theatret.... det var da jeg engang vendte mig om mod Parterret..... men jeg er rigtignok ikke sikker i min Sag - for der var saa mørkt dér bagved. Saa' De noget til ham?

Nej! svarede Gerhard lidt alvorlig. Jeg tror ikke, at vor stakkels Ven er naaet saa langt - men sværge derpaa tør jeg naturligvis ikke! Hør Edith! sagde han saa efter et Øjebliks Tavshed - véd De, at jeg egenlig er forelsket i Ulf- og at det maaske er, fordi der findes saa meget af det Kvindelige i ham. Og véd De, hvorfor De ikke.... ja det er jo vanskelige Ting at tale om.... men jeg tror, at De var kommen til at holde paa en anden, en inderligere Maade af ham, hvis ikke netop det Kvindelige havde været saa fremtrædende i hans Karaktèr!

Og tror De, at det er saadan? spurgte hun efter en Pavse.

Gerhard blev lidt forlegen for Svar; men havde han ikke i Vinterens Løb overvundet og tilbagetrængt Styrken og Retningen af sin Lidenskab for den Kvinde, i hvis Stue han nu sad? Han ligesom hele Tiden spurgte sig selv: er det, at Du saa utvungen fortrolig, saa spøgende og ligefrem sidder her og saa kammeratligt har underholdt Dig med hende hele Aftnen, er det ikke Bevis?....

Han fornam ikke den nervøse Uro, ikke den underlige Sitren, hvori en elsket Kvindes Nærværelse sætter selv en viljefast Mand - han maatte sikkert have »overvundet« det. Og nu talte han med hende, som man taler i disse lykkelige Undtagelsestilfælde med og til en dyrebar, kær Veninde. Hans Liv laa paa saa egen »historisk« en Maade bag ham - syntes han; han fandt let og sikkert alle de vanskeligt tilgængelige Ord for en Art Skriftemaal - hans Forhold til Annette, dets Begyndelse, dets Udvikling, hans egen Skyld, det »artistisk-sandselige« Drag i hans Natur..... et Øjeblik følte han en Sitren, da han berørte den Aften, den ulyksalige Aften, 549 som jo for bestandig maatte have fældet Dommen over ham hos Edith..... men resolut og fast tog han om det ømme Punkt, skaanede sig ikke, undskyldte sig ikke - hans Opførsel havde været denne Mændenes skinsyge Hævntrang dér hvor de savner baade Retten og Grunden til Skinsyge og til Hævn - og saa træffer deres Lidenskabelighed dem selv, hvis de endnu formaar at lide den finere Naturs Lidelser..... og saa fører de lønlige Magter denne Kamp i Mandens Sjæl om hvorvidt han skal gaa til Grunde eller rejse sig.

Gerhard sagde ikke, at han havde rejst sig; det maatte Edith selv have paa Fornemmelsen eller ej; ligesaalidt nævnede han, at Svælget mellem ham og Annette var uoverstigeligt - at hans og hendes ydre som indre Verden maatte skille dem, selv om de aldrig lagde Attesten paa det gode Samfunds Visitbord. Han omtalte derimod sin Gæld - som en Forretningsmand nævner en indgaaet Forpligtelse, der *skal* indfries. Og spøgende udbredte han sig over, hvorledes han fra sin »Herligheds Tid« stod opført for en Forskrivning paa Tolvtusind og desuden havde henimod Ottetusind i privat Klatgæld som forhenværende »grand seigneur«. Mylord Gerhard - sagde han muntert - maa under vore smaa Forhold kunne paaregne en sand Methusalems Alder, inden denne Snes tusind runde Kroner faar løbet deres Vej igen fra ham og tilbage til de respektive Steder. Mylord vil blive gammel og graa - hvad han allerede er paa Veje til - krumbøjet og langskægget og furet og luvslidt som en anden Jerusalems Skomager - og endda kan det knibe med at svare Enhver sit - da man dog tillige skal leve hver Dag, Edith! Og ikke alene mit daglige Brod skal jeg tjene - men være aandeligt paa Højde med min Tid, at jeg kan retlede og selv forstaa. Ja det vil næppe vare længe, inden jeg i Alvor kan kalde mig Deres »gamle Ven« - og hvis vi da maaske undertiden mødes i Frederiksberghave, enten saa Sneen knirker under vore Fodtrin, eller Løvet hænger skyggende over vore Hatte, saa beder jeg Dem paa Forhaand ikke altfor nøje undersøge Boniteten og Moden af min Fod- eller Hovedbeklædning. Hjærtet derimod haaber jeg skal endnu en Række Aar nyt og usvækket bevare en glad-vemodig Erindring om baade en lys Juninat og en stemningsfuld Augusteftermiddag.... men den blotte Tanke herpaa 550 begynder næsten at gøre mig sentimental, Edith! Det er Maanens Skyld - Maanen, som viser mig Deres kære Ansigt saa blegt og dog saa friskt - jeg, som selv skal være frisk, frejdig.... da det dog er Frejdigheden i Sindet og Friskheden i Bestræbelsen, der gør os til Herre selv over Sorgerne, Savnene - ja over Sygdom og Lidelserne med, naar de kommer! - -

Hun sad og saa' paa ham, talte ikke, legede med den hvide Haand om Glasset, drejende det langsomt saa at de slebne Kanter fangede Skæret fra Maanen.... og en Refleks skød af og til op over Gerhards Ansigt og han smilede.

Hvor hun er nydelig - tænkte han, og hvor jeg føler mig lykkelig over at kunne sidde her og glæde mig ved Synet - og vide med mig selv, at hun har hørt saa rolig paa mig som en Veninde paa en Ven - hørt paa

mig, forstaaet at jeg ikke alene har »Aftenen« overvundet og bag mig, men at jeg ud af hin Nat, som jeg her oplevede, har vidst at forme mig den store, noble, følelsesfulde Baggrund for et Liv i sagtmodig Stræben mod at genoprette! Tænker hun nu paa den Mand, som rimeligvis har foræret hende dette smukke, slebne Glas - den Mand, hvis Navn ikke nævnes mellem os, men som hun maa forstaa, at jeg ærer - hvem jeg maaske endnu paa Bunden af min Sjæl misunder hans Lykke?.... men saa er dette dog menneskeligt! Eller er der ikke Lykke for ham heller? Hvad er det, vi kalder for Lykke? Har nogen af os faaet udstædt dens Lejdebrev - andre ikke? Har jeg ikke tænkt mig tidt at besidde den - og hviler jeg nu ikke i Resignationen som den eneste gyldige Hvile? Jamen Ulf da! hans Digt dengang - »her mit Lejdebrev jeg skriver«.... Mod Skønhed har han stræbt og hans Hjærteblod flød i hans Sang. Tænker Edith dog maaske ikke paa ham - da hun nu véd, baade hvor ringe jeg er, maalt med ham, og hvordan et Haab er bristet for ham denne Aften? Tænk dog, om denne forunderlige Pige dér elskede ham - og det kom til hans Kundskab - foranlediget ved mig: hvilken Sejer og Oprejsning for ham - maaske hans Liv gengivet ham - og hvilken, ja hvilken dyb Glæde for mig - om jeg formaaede, om jeg *kunde* føle det saadan!

Edith sad og saa' paa Gerhard. Det forekom ham, at hendes Øjne blev saa drømmende, ligesom mørkere i Farven - med en 551 hemmelighedsfuld lys Gaade legende ubestemt derinde. Og med Et greb han sig i at tænke over denne Gaade..... og han rejste sig fra sin Plads. Maaneskæret bølgede omkring ham, han gjorde et lille Kast med Hovedet som ved en fattet Beslutning, tog ned i sin Lomme, lagde Brevpakken paa Bordet; - Brevene gled langsomt ud, Edith syntes næppe at bemærke dem; han sagde mildt, læggende en ældre Vens Fortrolighed i sin Stemme, som han akkurat lige beherskede:

Nu maa jeg gaa, Edith; det er jo blevet sent. Men véd De, hvad jeg har siddet og tænkt paa.... jeg har tænkt, at det dog kunde være muligt, at Ulf var kommen her til Byen - eller vilde komme.... og at han da en Dag vilde besøge Dem. Ikkesandt, det var jo noksaa rimeligt, at det vilde ske - paa Grund af Slægtskabet imellem Dem og ham. De er hans Kusine, Edith; *han* véd det, og De vil sandsynligvis kunne faa det at vide gennem disse Breve, som Deres Moder har givet mig at gemme til ham. Man har jo saadan sine Fornemmelser - og jeg har paa Fornemmelsen, at disse Familiehemmeligheder ikke bør vedblive at være i min Varetægt. Jeg foreslaar Dem et Bytte, Edith! hvis De endnu har den lille Ting.... naa ja, Revolveren, som De gemte for mig den Nat? Den er ikke længer nogen Fare for mig - og Dem kan den dog kun være en Erindring af en meget blandet Art.... *jeg* skammer mig nærmest derover. Altsaa, Brevene imellem Deres og Ulfs Moder bliver her hos Dem - og De vil maaske lade ham læse dem her, eller give ham dem..... Alt i alt, førend jeg træffer Ulf igen, vilde jeg gerne vide, at De og han havde talt sammen i Fortrolighed. Jeg véd ikke, hvorledes han stiller sig til vort Uheld iaften - pirrelig og sygelig, som han er. Jeg har sagt Dem, at jeg elsker ham - og det er ingen Overdrivelse. *Mig* elsker han ikke - og jeg kan forstaa det. Men der er En, som han med hele sit Væsens Ildfuldhed, sit urolige Hjærtes Sønderrevethed omfatter og omklamrer - jeg turde næsten sige til Døden. Om denne Ene - om *hun* kunde læge hans Sind og hans Saar, maaske blot ved med sin blide Stemme at sige ham.....!

Naa ja ja, Edith! afbrød Gerhard sig, idet han ret og rank stod foran hende, med en uvilkaarlig Dirren af Læberne, udstrækkende Haanden til Farvel - seende paa hende, som vilde han sige: De 552 har hørt mine Bekendelser - jeg er kommen her som en Mand - og jeg gaar, for ikke at føle mig svag i Deres Øjne.... jeg gaar til mit Slid blandt de Mangfoldige, der endda træller haardere end jeg. Ingen har Ret til at beklage sig; vi faar vor Høst efter vor Udsæd - og maa sige Tak til, om Vintren tænder os et venligt Mindes lille Lampe!

Hun saa' ikke paa ham; hendes Haand havde sluppet Glasset. Saa rejste hun sig langsomt, med bøjet Hoved.

Farvel, Edith! sagde han fast og tilføjede spøgende: De, som..... som næsten er Ulf opad Dage - og som burde være hans!

Hun gik stille hen til Gerhard, lagde sit Hoved op mod hans Skulder, seende ned for sig og sagde:

Men jeg er jo Deres!

Edith! raabte han og gemte hendes Hoved i sine Hænder.